

27

737

ЯСНО ПОУЧЕНІЄ
○
СВИЛОДЪЛНО

ИЗДАНО

ИЗЪ КАНЦЕЛЛАРИЄ ПОПЕЧИТЕЛ-
СТВА ВНУТРЕНЬИ ДЪЛА КНЯ-
ЖЕСТВА СРБИЄ.

~~2575~~

РП 737 2.1 Р. 10 Ср 11 992.1 А. Р. 10

СВШЛОДЪЛІЄ.

ЯСНО ПОУЧЕНІЄ

О

ПОДРАНЬИВАНІО ДУДОВА;

О

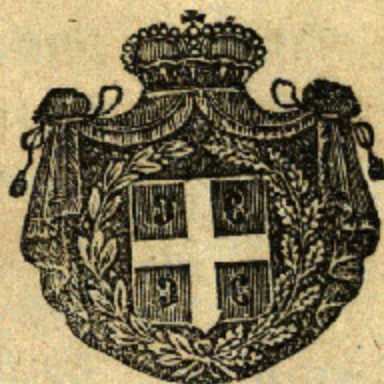
МЪСТУ, ГДЪ СЕ СВИЛЕНЕ БУБЕ ДРЖЕ;

О

НЕГОВАНІО СВИЛЕНЫ БУБА

И

ПРОИЗВОДУ СВИЛЕ.

издано

Изъ Канцелларіє Попечителства Внутренни Дѣла Княжества Србіє.

У БЕОГРАДУ,

У Правителственой Книгопечатни.

Ск. 1439 1846.

Младена Мирковичка

[Faint handwritten signature or text]

У В О Д Ъ.

*О ползи, коя произтиче изъ рааненя
свилены буба.*

М и л ы й Р о д е !

Кадъ е землѣдѣлацъ у пролѣто већу часть свои польски послова свршио, кадъ е т. е. свои нѣве и баште посѣяо, винограде орезао, онда приспѣ лѣпо майско време, коѣ насъ топлымъ своимъ сунашцемъ загрѣва, а одъ половине мѣсеца Маія скоро до свршетка Юнія крозь цѣлы шесть недѣля, у више предѣла отечества нашегъ нема землѣдѣлацъ башъ тако много посла, докъ му време жетве не приспѣ. Ако бы ме ты пытао, шта бы овай землѣдѣлацъ за ово време одъ шесть недѣля найполезнѣе радити мого, тако да бы му и дѣца нѣгова помагати и раану свою заслуживати могла, я ты никакавъ лѣпшій и полезнѣи радъ препоручити не бы мого, ни младежи, ни родителямъ, него да држите и одранѣвате свилене бубе. А зашто? зато, ерѣ овай

посо врло намъ велику ползу обећава.
Зато пытамъ :

1. Коє в време опредѣлио Богъ за држанѣ свилены буба ?

Одговоръ в. Богъ в опредѣлио за одранѣванѣ свилены буба и производенѣ свиле шесть недѣля, одъ средине мѣсеца Маія до конца мѣсеца Юнія.

2. Заръ землѣдѣлацъ и газда у овы шесть недѣля никаква посла нема?

Добаръ газда и у овы шесть недѣля као и свагда уме и за себе и за свое домаће полезны послова наћи, но онда в найзгоднѣ и найполезнѣ држанѣ и раненѣ свилены буба.

3. А зашто в овай посо тако врло полезанъ ?

Зато, еръ за ово кратко време може свакій землѣдѣлацъ толико заслужити, да съ онимъ новцемъ, кои за свилу добіе савъ свой годишній данакъ исплатити и осимъ тога за цѣлу годину своіой кући соли набавити може.

4. Зашто в іоштѣ ово одранѣванѣ буба полезно ?

Зато, еръ дудово дрво, коє врло брзо расте, много већу ползу приноси него

ябука, крушка, шљива или ма која друга воћка; дудъ сваке године и плодъ и лишће намъ дав, а нѣгово лишће никакве хрѣаве гусенице додирнути не смеду.

5. Коя в іоштъ трећа полза овогъ посла?

Трећа в полза іоштъ и та, што овај посо, нѣ управо ни посо, него сама забава за прве четири недѣлѣ, тако, да га една стара жена съ єднимъ дѣтетомъ лако свршити може, а само послѣднѣ две недѣлѣ мало више труда изискує.

6. Има ли овај посо іоштъ какву ползу?

Има іоштъ и ту ползу, што само малый трошакъ одъ нѣколико пара изискує, за кое ће се сѣме купити, изъ кога се ове бубице легу.

7. У чему в іоштъ овај посо за насъ пробитачанъ?

У томе, што покрай прилѣжногъ чуваня наши бубица свагда намъ овај радъ срећно за рукомъ изићи може, нити му градъ, мразъ, вода и киша шкоди.

8. Ако се дакле по овомъ савѣту владати, и свилене бубе раанити желимо, шта се томе изискує?

Полезномъ рааненю свилены буба изискуе се

п р в о , довольна и достаточна раана;
д р у г о , доста пространно, свѣтло и су-
во мѣсто; а

т р е њ е , при рааненю позорность и точ-
но наблюдаванѣ правила.

Ч А С Т Ъ П Р В А

О раани свилены буба.

9. Какву раану изискую ове свилене бубе?

Свилене бубе еду лишѣ дудово, и то в њина раана.

10. Ако дакле овай раадъ почети желимо, о чему се пре свега побринути морамо?

Морамо се побринути да одранимо и умножимо дудова дрва.

11. Како се могу дудови умножити?

Могу се умножити или изъ сѣмена дудиня, коє мы за то посѣяти желимо, или одъ готовы млади дрва, кадъ мы

найниже нѣюве гране у землю савіємо и обурвамо да жиле пугте, а на другу годину одъ стабла одсвчемо и пресади-мо ии.

12. Коя су дрва боля, или она изъ сѣмена, или одъ гранчица произведена?

Много су боля она, коя су изъ сѣмена израстла и подигнута, него она одъ гранчица произведена.

13. Зашто?

Зато, ерѣ такова дрва изъ сѣмена имаю лѣпше и деблѣ жиле и пре изъ нѣи савршено дрво наросте, него одъ гранчица, коя увѣкѣ слабе жилице имаю.

14. Дакле не бы требало ни производити одъ гранчица дудове?

Могу се истина и овака дрва производити, особыто ако не бы намѣ за рукомѣ изишло изъ сѣмена дрва подиѣи; ерѣ и ова се могу добро за живу ограду употребити, а и дудара се одъ нѣи може засадити, но свакояко су яча она дрва изъ сѣмена произведена.

О живой огради и о низкимѣ дудовима.

15. Коя е полза живе ограде одъ дудова?

Ова жива ограда има двојку ползу; прво служи као ограда око њива, виноградј, воћняка, ливада и т-д; а друго, дае веома вкусну и у почетку добру раану за свилене бубе.

16. Кажи ми како се овака низ'ка дрва одранюу, и зашто е њіово лишће за раану болъ, него оно одъ високи' дрва?

Ако желишъ низске дудове имати, морашъ овогодишнѣ или трогодишнѣ разсаднице изъ дударе извадити и у яракъ, кои е іоштъ у есенъ изкопанъ три стопе едну одъ друге посадити.

17. А како ћешъ разсаднице посадити за живу ограду?

Ако желишъ живу ограду одъ дудова око баштина имати, морашъ разсаднице у яракъ у есенъ за то изкопанъ на едну и полъ стопе далеко едну до друге посадити, а међу сваке две разсаднице еданъ добаръ колацъ ударити, и послѣ добро земљомъ жиле покрвити. Кадъ се овакове разсаднице у два реда на полъ стопе далеко посаде, даю веома добру ограду.

18. Какавъ е далъ посао?

Пошто су жиле добро у ярку разрећене, и оне, које бы случайно при расађиваню мотикомъ позлећене были, оштримъ ножемъ одсѣчене, треба ии до-

бромъ земльомъ покрити, и пошто су посађене на другомъ пупку одъ землѣ одсеѣи.

19. У ков време валя ова дрва разсађивати?

Одма у пролѣто како се земля одкрави.

20. Шта іоштѣ ове прве године око тій разсадница чинити треба?

Прве године треба све гранчице оставити нека на миру расту, око нѣи коровѣ плевити, чешће землю окопавати, и у време суше заливати іи по мало водомъ.

21. Друге године шта треба око овы разсадница чинити?

Друге године одма у пролѣто треба све вр'ове гранчица, ков в мразѣ покваріо сасѣѣи. При живой огради треба само две гране оставити на стаблу, едну съ десне стране треба савити и за колацѣ удареный ликомъ привезати, а ону другу съ лѣве стране треба оставити нека управо у высину расте.

22. Ако в изѣ едного стабла више грана изтерало, шта треба са овима чинити?

Кодъ живе ограде осимъ оне две гра-
не све друге треба одсѣћи. А кодъ низ-
ски дудова све гране валя као чокоть
орезивати.

23. Шта се при живой огради са
осталимъ стаблама чинити има?

Као годъ што си са првимъ стабломъ
учинио, тако морашъ са свима осталима
учинити, т. е. све по єдну гранчицу упра-
во да расте остављати а десну за колаць
привезати. И тако ће се ове две гран-
чице изпрекрштати.

24. Шта треба треће и четврте го-
дине око овы разсадница радити, да до-
бро одячаю?

Јоштъ и треће године треба и до-
бро чистити одъ корова и окопавати, и
тако ће оне яко узрастити, гране ће нѣ-
гове одебљати и што ћешъ га више ре-
зати тимъ ће гушће постати. Онда се
гранчице све у накрстъ ликомъ привезую
одоздо до горе. Четврте године овака
жива ограда тако е яка, да никаква мар-
ва крозъ ню продрети не може, а већъ
треће године ће овака низска дрва до-
вольну и врло добру раану одма у прво
време свиленимъ бубама давати.

25. Зашто ово лишће раннє приспѣ-
ва одъ лишћа високи дрва?

Зато, ерь су ова стабла и гранчице близу землѣ, па и одѣ землѣ и одѣ сунца биваю болѣ угреване, и за то пупе оваковы дудова пре изтерати мораю, не го оне, коѣ су на високимѣ дрвима ладномѣ воздуху изложене. Одтудѣ слѣдуе, да ѣ ово лишѣе много танѣ и слабѣе, и бубама вкуснѣе, и за нѣи до трећегѣ нѣювогѣ спаваня и свлаченя кожице најздравѣе.

О дудовима изѣ сѣмена произведенима.

26. Како се дудови изѣ сѣмена подраную?

Ако мы добро сѣме дудиня у удесно време посѣемо, можемо одѣ нѣга дудове подранити и разсаднице умножити.

27. Одѣ колико фели имамо дудиня?

Кодѣ насѣ дудиня има одѣ две феле, бѣлы и црны, премда има и мургасты, но ова се фела кѣ црнымѣ дудиняма брояти мора.

28. Сѣ каквымѣ лишѣемѣ ѣ најпробитачнѣе бубе раанити?

Истина свилене бубе радо вду лишѣе одѣ обе феле дудова, но опетѣ ѣ много пробитачнѣе раанити бубе сѣ лишѣемѣ дудовимѣ, кои бѣле дудинѣ раѣа.

29. А зашто то?

Брѣ лишће съ црнога дуда не дав тако танку и мекану свилу, као оно лишће ков одъ бѣлы дудова добіамо. Осимъ тога іоштъ и више свиле даю бубе, ков се съ лишћемъ бѣлога дуда раане.

30. Како се може лѣпо сѣме дудиня добити?

Накупити треба лѣпе зрѣле бѣле дудинѣ одъ оны дудова, одъ кои се лишће за бубе оне године нів брало. Ове се дудинѣ успу у карлицу, па се изгниѣче рукомъ или ногомъ и послѣ наспе се вода на дудинѣ. У той води опетъ се гниѣче дудинѣ, вода се послѣ та заедно съ дрождиномъ просипа и еднако се съ чистомъ водомъ заменяе, докъ напоследку чиста вода не остане; на дну суда оста ће у карлицы чисто сѣме, ков треба у ладовини на свободномъ въздуху добро осушити, и тако осушено за далѣ употребленіе оставити.

Како треба садникъ за усѣвъ дудова приуготовити и кадъ и како треба сѣме дудиня посѣяти.

31. У ков време треба сѣме дудово сѣяти?

Найболѣ се дудови сѣю мѣсеца Априлія пре Ђурђева дана кадѣ се нїе више одѣ мраза бояти.

32. Како валя землю за садникѣ приуготовити ?

Земля мора се іоштѣ у всень дубоко прекопати, послѣ тога другій путѣ две или три нѣделѣ пре сѣяня, а найпослѣ іоштѣ треїій путѣ онай истый данѣ када се сѣме посѣяти мисли.

33. Како се сѣме сѣе.

Тако, да се у той приуготовлѣной земљи начине лее (гредице) две стопе широке, а произвольно дугачке; у средини сваке лее начини се уздужѣ яракѣ кон се сѣ кочићемѣ одѣ прилике сѣ едно поль шаке дубоко зареже, у тай яракѣ успе се добра са изгорелимѣ ѣубретомѣ земля, и садѣ се сѣме тако посѣе, да колико е могуће ређе у землю дође, одѣ прилике два до три палца едно одѣ другога. Послѣ се яракѣ грабуляма изравна, но попереко се грабулѣ повлаче, како се не бы сѣме на одну гомилу навукло.

34. Како се може ово сѣме за сѣянѣ да пре клія приуготовити?

У почетку мѣсеца Априла узме се то сѣме и помеша се у одной чинїи, или у

чистой карлицы са чистимъ пескомъ и послѣ покроши се са текухомъ или лежехомъ водомъ, и садъ тако помешано и поквашено сѣме метне се на сигурно мѣсто наиболѣ у топлу собу, гдѣ ће 14 дана тако остати. За ово време нужно е исту смѣсу рукомъ иѣколико пута промѣшати, да бы сво сѣме еднако набрекло, а поредъ тога нужно е то сѣме и помало водомъ шкрупити кадъ бы се та смѣса сушити почела; но не сме се у толико поквасити да вода на смѣси стои, ерѣ бы се тако клице ков изъ сѣмена избіяю угушале.

35. Какву ћемо ползу одъ овогъ посла имати?

Ово квашенѣ сѣмена ту ползу има, што се нећемо морати толико око заливаня усѣва трудити, нити ћемо се бояти, да ће се оно рано посеяно смрзнути; или да неће изникнути. Кадъ бы се земля одъ многогъ заливаня окорела, те тако крозъ тврду кору не бы све клице пробити могле. Но на овај начинъ безъ сваке штете можемо очекивати изъ шесть драма сѣмена до 15.000 разсадница.

36. Но да се посеяно сѣме у земљи не бы смрзло, шта треба чинити?

Мора се она браздица, у којој се сѣме посејано налази са шиблѣмъ и гранѣмъ мало покрити:

*Обдѣлаванѣ првогодишњи разсадница
у саднику.*

37. Да бы дудови изъ сѣмена брже растли шта валя чинити?

Лея се мора чисто држати, коровъ и травуљина плевити, и кадъ суша наступи, треба разсадъ уютру пре сунца и у вече послѣ заода заливати.

38. Шта треба са разсадницама до прве зиме далѣ чинити?

Ништа друго не треба чинити него оно шиблѣ кадъ већъ разсаднице до четвртогъ листића нарасту скинути, послѣ тога земљу око њи прстима малко раздробити и лею одъ корова чисто држати.

39. Како треба ове разсаднице прве зиме сачувати одъ великога мраза и пропасти?

Ништа друго не треба чинити него њи шумскимъ лишѣмъ или сламомъ сѣдне шаке високо покрити.

*Обдѣлаванѣ другогодишнѣи разсадница
у саднику.*

40. Шта се друге године са овимъ разсадницама ради?

Друге године како пролѣтно сунце згравати почне, треба оно лишће или сламу са разсада уклонити, и како се земля добро одкрави, треба оне разсаднице, које имаю баремъ одну стопу у висину и као гушчѣв перо у дебљину све у другій разсадникъ разсадити.

41. Шта треба съ онимъ разсадницама радити, које нису тако до те висине и дебљине узрастле?

Такове јоштѣ слабе разсаднице оставе се и ове године јоштѣ на своме мѣсту, само се нѣовы врѣви, кои су се смрзли или осушили съ маказама или оштримъ ножићемъ на три или четири пупка одъ землѣ одсѣку, земля се око нѣи често окопава, одъ корова и травуљине чисти и у време суше кадкадъ залива.

Мѣсто за разсадникъ.

42. Какво е мѣсто најболѣ за разсадникъ дудова,

Најболѣ мѣсто за разсадникъ есте брежулякъ, кои према сунцу лежи.

43. Како се ово мѣсто за разсадникъ предуготовити има?

Онай комадъ землѣ, кои смо за разсадникъ одабрали, мора се добро узорати или прекопати. Ако ли в земля мршава, мора се найпре добро говеђимъ или овчимъ љубретомъ нагноити и дубоко прерати.

44. Шта се далѣ на овоме одбраноме мѣсту ради?

Пошто в земля добро преработана има се цѣо разсадникъ са конопцемъ тако размѣрити, да сваки редъ разсадница одъ другога по 'вата удалѣнъ буде. То се овако ради; два човека узму конопацъ, на кога оба края налази се кочићъ привезанъ, па се кочићи затегнутогъ конопца у землю ударе и онда се поредъ конопца яракъ мотикомъ повуче. Међу тимъ други човекъ измери штапомъ одъ по 'вата одъ свакогъ кочића ширину, и то забележи у земљи, у коѣ се белѣге опетъ кочићи са затегнутимъ конопцемъ ударе, и поредъ конопца опетъ се яракъ удари, и тако редомъ докъ се цѣо разсадникъ не подѣли.

45. Шта ће се садъ далѣ са овако подѣлѣномъ земљомъ чинити?

Садъ се съ првога полъ 'вата извади земля на полдругу стопу дубоко, и та се земля набаца на друго полъ 'вата тако, како ће прво полъ 'вата образовати путаню а друго полъ 'вата балванъ или лею. Са треће полъ 'вата опетъ се тако скине земля и баца се на четврто полъ 'вата, како ће ово балванъ бити; и тако редомъ до края, да полъ 'вата буде путаня, а полъ 'вата балванъ. Но коме є ово тежко радити и толику землю прекопавати, тай може у назначене лев на полъ 'вата пошироке и подубоке яме у єсенъ копати, и у те на пролѣто разсаднице посадити.

46. У ков време треба ове балване у разсаднику правити?

Найболѣ време за правлѣнѣ балвана єсте єсенъ; єрѣ се тако земля на балванъ набацана преко зиме промрзне, а путанѣ се добро съ снежномъ влагомъ напю, што нѣма више вреди него кадѣ бы се нагноиле.

47. А не бы ли се овай посао могао и у пролѣто радити и тако одма разсаднице у разсадникѣ посадити?

Овай посао истина може се и у време пролѣтно урадити, но не съ толикомъ ползомъ као у єсенъ.

*Разсаднице прве године у разсадникъ
пресађене.*

48. Како се пресађују разсаднице у овај разсадникъ?

Разсаднице изваде се изъ садника (свога првога мѣста) предосторожно съ ашовомъ, како се не бы жиле нѳіове позледиле, и то не треба нѳи више извадити него толико колико се могу за єданъ данъ разсадити, да се не бы нѳіове жиле на ветру и сунцу осушиле.

49. Како треба разсаднице згодно за пресађиванѳ приуготовити?

Сваку разсадницу треба одъ среднѳ жиле, коя управо доле расте, очистити, т. є. ову жилу треба одсѳћи, тако да она само два или три палца дугачка остане; остале жиле, коє су ашовомъ позлеђене, или прекинуте, мораю се општримъ ножемъ косо сасѳћи; послѳ тога почну се и покрай єдне и покрай друге стране у путанѳи поредъ балвана тако садити, да свака разсадница єдна одъ друге на полъ вата отстои, жиле нѳіове покрію се съ размрвлѳномъ земљомъ, и ова се мало притисне ногомъ, и послѳ потресе се разсадница. И кадъ є цѳла путаня и съ єдне и съ друге стране посађена, онда се земля из-

равна, и свака се разсадница добро водомъ заліє.

50. Єли то већъ савъ посао при разсађиваню разсадница?

Ніє, него треба іоштъ вр'ове, коє є мразъ покваріо до живога дрвета одсѣћи, а и оне разсаднице, коє никако позлеђене нису, мораю се на три или четири палца одъ землѣ одсѣћи.

51. Коє є најболѣ време за разсађиванѣ разсадница?

Најболѣ є време за разсађиванѣ у Марту и Априлу мѣсецу, или одъ почетка Марта, кадъ се земля одкравила до почетка Мая, кадъ се іоштъ пупцы не развіяю; нѣки и у єсень, кодъ већъ лишће съ дрва опадне, разсаднице разсађую.

52. На што при овомъ послу іоштъ пазити треба?

Све є већъ речено, што се при разсађиваню чинити мора, само то іоштъ напоменити имамо, да оне разсаднице, коє одъ ютра до вечера разсадити нисмо могли, преко ноћъ са земљомъ покріємо. Исто тако и оне разсаднице, коє се на страну далеко разшилю, треба жиле влаж-

НОМЪ МАОВИНОМЪ а стабла сламомъ об-
мотати.

53. Шта се послѣ преко цѣле годи-
не у разсаднику радити мора?

Ништа друго осимъ то, да се око
разсадница коровъ прилѣжно плевѣ, да
се у време суше кадкадъ оне заливаю и да
се баремъ три путъ као виноградъ око-
паю.

54. Шта на концу године, кадъ већъ
зима долази ове прве године у разсадни-
ку чинити треба?

То исто што и прве зиме; треба раз-
саднице мало лишћемъ или сламомъ по-
крити и тако до пролећа оставити; но
многи ово не чине, него разсаднице оста-
ве безъ свакогъ покривала, еръ є позна-
то да дрвца одъ две или три године зи-
ма никадъ са свимъ упропастити не може.

55. Шта треба съ онимъ слабимъ
разсадницама чинити, кое збогъ свога ма-
логъ узраста ни су пресађене?

И ове у саднику оставлѣне разсадни-
це треба прилѣжно одъ корова плевити,
у време суше поливати, окопавати и пре-
ко зиме лишћемъ или сламомъ покрити и
сачувати. Но много є болъ и ове мале

изъ садника у пресадникъ премѣстити, али башка за себе одъ већи оддѣлно посадити.

Разсаднице друге године у разсадникъ пресађене.

56. Кадъ разсаднице друге године у разсаднику стое, шта треба око њи чинити?

Исто оно што се и прве године чинило, т. е. лес треба често окопавати, одъ корова плевити, и одъ зиме промрзле или одъ сунца осушене вр'ове разсадница сасѣћи.

57. Ние ли нужно ове друге године разсаднице опетъ пресадити?

Она дрва, која желишъ на живу ограду употребити, мораю се садъ изъ разсадника изводити и по изложеномъ начину треба съ њима постулати.

58. Шта се съ онимъ разсадницама ради; које јоштъ и далѣ у разсаднику остаю?

Ове разсаднице имаю се ове друге године особито подкресавати, и то тако, оне разсаднице, које смо ради за висока

дрва подранити, треба гранчице до стабла окресати и на вр'у само две три гранчице оставити. Но оне разсаднице коє смо ради за низска дрва подранити та се већъ разсађую, и до землѣ на два три ока са свимъ одсѣку.

59. Има ли се јоштъ шта радити око оны разсадница, коє смо ради за висока дрва подранити?

Кадъ ове разсаднице до 6 стопа на расту, треба највишу грану, која у висину расте на вр'у пресѣћи да за ово лѣто у висину не расте, но да сва снага иде у дебло, како ће разсаднице яче и деблѣ быти.

Разсаднице треће године.

60. Могу ли се треће године разсаднице на своє мѣсто веће пресадити?

То одъ ньюе величине и дебљине зависи; при добромъ обдѣлаваню и у доброй земљи сигурно ће разсаднице таку ячину имати да се на своє стално мѣсто пресадити могу, но коє бы слабе были, оне бы се морале јоштъ єдну годину у разсаднику оставити.

61. Шта се има радити око оны разсадница, коє се и треће године у разсаднику оставити мораю.

Око нѣи треба исто оно чинити, што смо око разсадница друге године радили.

О мѣсту, гдѣ се разсаднице пресадити имаю, и о преправляню землѣ и рула за пресађиванѣ.

62. Какво мѣсто найволе дудово дрво ?

Найболѣ мѣсто за дудове есте страна къ сунцу окренута, коя будући одѣ сѣверногѣ ветра заклонѣна никадѣ неће допустити да пролѣтни мразови развѣяюће се пупке покваре.

63. Како се земля преправля гди ће се разсаднице на свагда посадити ?

Кадѣ смо редѣ опредѣлили на нѣкомѣ мѣсту, гди ће се дудови посадити, онда треба у есенѣ руле четири стопе широке а две стопе дубоке изкопати, коє една одѣ друге три вата треба да одстоє.

64. На што при томе послу треба пазити ?

Будући да є горня земля найплодоноснѣя, зато се ова мора сва на єдну страну бацати, и послѣ при саденю ду-

дова, мора се ова земля на саме жиле мећати, а долня земля, коя є на другу страну рупе бацана была, меће се одозго и съ ньомъ се рупа затрца; послѣ тога се водомъ добро заліє.

65. А зашто се ово мора чинити?

За то, ерѣ ѳсеня и зимна киша и снѣгъ као и мразъ чини да се све грудве у пролѣто разквасе и разпадну, и зато земля изъ рупе изкопана, ситна постане и плодоносна, као да є наибольшимъ ѳубретомъ нагносна.

66. Какву землю найволу дудови?

Дудови скоро у свакой земљи добро расту, изузимаюћи єдну мочарну. Но као годъ што у доброй црно-песковитой земљи дудови найбуявнїє расту и на ньима найдеблѣ лишѳе и найкрупнїє дудинѣ раѳаю, тако исто видимо у наймршавіой, песковитой и каменитой земљи, у коіой ништа неѳе да расте, врло лѣпе и здраве дудове, а лишѳе одъ овы за свилене бубе много є здравїє и много таню свилу дає, него лишѳе са оны буявны дудова.

67. Ніє ли нужно изъ разсадника изваѳену разсадницу на нѣномъ сталномъ мѣсту мало дублѣ посадити?

Добро е разсадницу одъ прилике са два палца дублѣ посадити и зато, што ће се земля послѣ краткогъ времена у толико слећи.

О далѣмъ дудова негованю.

68. Шта треба чинити са дудомъ кадъ е на мѣсту сталномъ пребиваня свога посађенъ?

Ако бы дудъ врло честе гране пушћао, коє бы се утакмице изпрекрштале, или коє бы врло у висину растле, то се онда мораю гране те разредити и окресати, а одвећъ дугачке окрвѣити тако, да бы берачи лишћа лако по њима пеняти се и потребну раану набрати могли.

69. На што јоштъ прве године послѣ пресађиваня пазити треба?

Ове прве године мора се на време пазити, и ако бы дуга суша наступила, добро ћешъ учинити да баремъ нѣколико пута дудове твоє добро залієшъ, коє већъ друге године више чинити не треба.

70. Треба ли ове разсаднице за колацъ привезати, да имъ ветаръ не шкоди?

Оне, коє су яке и снажне не требаю никакву подпору, но добро ће бити по-

редъ слабы и таньи разсадница колацъ ударити и за ове њи ликомъ привезати.

71. Кое се године може лишће съ дудова брати ?

Овако пресађене разсаднице треба петъ година на миру оставити, ако же-лимо здраве и велике дудове имати, а послѣ може се слободно лишће за бубе брати.

О браню лишћа.

72. Каква треба да има свойства дудъ за нашу потребу посађенъ ?

Онъ мора имати ова три свойства:

1, да има добро, велико и много лишће ;

2, да буде сталанъ и дуготраюћъ; а

3, да се може лишће лако обрати.

73. Како ће имати дудъ добро велико и много лишће ?

Ако се најманъ две године послѣ пресађиваня на своѣ стално мѣсто на миру остави да расте, и ако се за то време лишће съ нѣга не бере.

74. Како ће постати сталанъ и дуготраюћъ ?

Ако суве гранчице чистимо, одвећъ густе крешемо, и ялове шибке одсѣчемо, маовину и лишавѣ съ коре састружемо и землю око дудова често окопамо.

75. Како се безъ великогъ труда лишѣ може брати?

Ако се гране одвећъ густе не само у средини разређую тако, да се лако по њима пеняти можешъ, него и ако се на све стране гране широко пружаю.

76. Каковимъ лишѣемъ треба свиле-не бубе найпре раанити?

Лишѣемъ одъ низски' дудова.

77. А зашто?

За то што овай листъ кадкадъ и на две неделъ пре изтера него на високимъ дудовима, а друго што є и за младе бубе много здравіи.

78. Зашто іоштъ лишѣе високи' дудова оставлямо?

За то, да бы оно међу тимъ нарастло и одячало, ерь се за веће бубе и снажніи листъ изискує, и тиме се много заштеди.

79. Како треба лишѣе брати да не бы дрвету веома шкодили?

Тако; треба грану за таный край ува-
тити, а другомъ рукомъ одъ вр'а према
деблой грани лишће свући, но при томъ
не треба грану стиснути, да не бы и пуп-
ке нове свукли изъ кои ће ново лишће
изићи.

80. У кое време треба лишће бра-
ти?

Найболъ у ютру послъ россе и у ве-
че пре россе.

81. Какву су погрѣшку пређе люди
при браню лишћа чинили?

У томе су грѣшили, што су на не-
кимъ гранама лишће оставляли, мислећи
да ће се са свимъ обраный дудъ осу-
шити.

82. А е ли то истина?

Заиста нїе, него управо дудъ то зак-
тева да се са свимъ одъ лишћа обере.

83. А зашто то?

За то, връ ће се овако сасвимъ обра-
но дрво одма јоштъ исте године на ново
лишћемъ покрити; ако ли се пакъ на нѣ-
кимъ гранама или на вр'овима листъ оста-

ви, онда таково дрво исте године неће се више са свимъ листомъ оденути. И тако може у време суше и препеке лако осушити се.

84. Шта треба јоштъ чинити да твои дудови дуготрајући буду?

Мора ћешъ тако твоје дудове раздѣлити, да една часть одъ њи сваке четврте године одъ браня лишћа ослобођена буде, а ако се то јоштъ и сваке треће године обићи може, јоштъ е болѣ.

85. А не бы л' се могло съ едногъ дуда два путъ лишће у години обрати?

То се нипошто несме учинити.

86. А зашто не?

Зато, ерѣ бы то и дуду и бубама врло шкодило. Дудъ бы се са свимъ осушио, а бубе бы поцркале.

ЧАСТЬ ДРУГА.

*О мѣсту, на комъ се свилене бубе
држе, нѣговимъ свойствама и о
чишѣненю воздуха.*

87. Осимъ достаточне раане шта ти
іоштъ треба за твоє свилене бубе ?

Треба ми іоштъ доста пространно и
згодно мѣсто.

88. Какво мѣсто свилене бубе тре-
баю ?

Мѣсто то мора бити сува и чиста
соба.

89. Каква свойства мора та соба
имати ?

Пенцери те собе мораю бити снаб-
дѣвени съ капцима, да се тако бубе одъ
зрака сунчаны сачувати могу.

90. Каква іоштъ свойства мора има-
ти ?

Мора бити чиста одъ свакога смра-
да, удалѣна одъ сваке велике лупе, и та-
ко затворена да у ню мачке или кокошке
уѣи не могу, и одъ мишева и мравій уда-
лѣна.

91. Шта у таковой соби іоштѣ имати морашъ?

Вуруницу (пеѣку), коіомъ се та соба загревати и воздухъ у нѣой очистити може.

92. Ако твоѣ бубе добро држати желишъ, тако, да оне одъ петъ драма сѣмена излегнуте баръ 20 ока свиле даду, како морашъ нѣово смѣстиште уредити?

У той соби мора толико пространно мѣсто бити да се одъ дасака могу начинити полице, или кровати на коима ѣе на простртой чистой артии бубе лежати.

93. Како ѣешъ учинити да у соби чистъ воздухъ одржишъ?

Будуѣи ѣ чистъ воздухъ за ове бубе врло нужданъ тако, да бы оне безъ чистогъ воздуха разболѣти се, а наипослѣ и поскапати морале, зато ѣ нужно да се воздухъ у той соби често чисти.

94. На кон се начинъ чисти воздухъ?

Тако, ако доле на собнимъ вратама начинишъ не велику рупу, а на противу поставлѣномъ пенѣеру у мѣсто єдногъ

окна горе мала враташца начинимъ, коя се кадкадъ отвараю, онда крозъ ово горнѣ окно излази покваренъ воздухъ, а крозъ ону рупу на вратама чистъ и добаръ воздухъ у собу улази.

95. Како се јоштъ може чистити воздухъ?

Ако, особито кадъ е чисто време, врата са свимъ на кои часъ отворена оставимо.

96. Може ли се у таковой соби пушити, мркій или бѣлый лукацъ всти, ватра ложити и ела готовити?

То се све у тој соби никако чинити не сме, еръ бы ове бубе одъ тогъ задая и испаренія разболѣти се и скапати морале, и тако бы се мы овакимъ неразумнымъ дѣломъ цѣлогъ добытка лишили.

97. Кадъ у тој соби не бы имали вуруну, а нужно бы ю было збогъ кишовитогъ и ладногъ времена мало загреяти, како се можемо помоћи?

Можемо се помоћи, ако одъ врло сувогъ иверя, кое кадъ горе яко се не пуши, ватру наложимо, и у собу унесемо, ово ће намъ топлоту дати, покваренъ

воздухъ, очистити и влажно испареніе у соби осушити. Или у мѣсто тога може намъ добру услугу и мангало учинити.

98. А како бы мы у таковой соби могли свилене бубе іоштъ ранити, у коіой нема вуруне?

Изъ почетка докъ се бубице легу и врло су мале не могу ни како у ладной соби быти, но мы можемо нѣи у оной истой соби у коіой обитавамо, и коя се грев, излеѣи, и слободно до трећегъ спаваня онде раанити; ерѣ оне докъ су веома мале само мало мѣста заузимаю, а послѣ у трећой недѣльи, кодь бубе почну яко растити, и кодь се веѣъ топліе време появи, могу се и у ладну собу пренети, коя се не грев и у коіой смо за нѣи кривете преправили.

Ч А С Т Ь Т Р Е Ћ А.

Правила при рааненю буба.

99. Кадъ веѣъ мѣсто угодно за твою бубе и довольну раану преправлѣну имашъ, шта ћешъ онда чинити?

Садъ ѱу почети бубе мое раанити, увѣренъ будуѱи, да ако по овымъ правилами точно поступимъ, да ѱу знатанъ добитакъ имати.

100. Каква главна правила при рааненю наблюдавати морашъ?

Да бы свилене бубе изъ петъ драма сѣмена излегнуте савршено одранити могао, морамъ

п р в о , дванайстъ велики' дудова или четири стотине четрдесетъ и петъ ока дудовога лишѱа имати;

д р у г о , не смешъ имъ никадъ мокро или напрашено лишѱе дати, него свагда чистымъ и свѣжимъ лишѱемъ, кое є на тавномъ, али воздушномъ мѣсту чувано, морамъ ѱи раанити;

Т р е ѿ е , докъ су бубице мале и нѣжне морамъ ѱи найнѣжнимъ листиѱима са живога плота или низки' дрва раанити, лишѱе то треба пре самога рааненя съ оштримъ пожемъ као резанце изсѣѱи, и мора се пазити да оно у лежаню не узкисне.

101. Ако збогъ кише не можемо да наберемо лишѱе, можемо ли бубе съ та-

ковымъ лишѣемъ раанити, коє є више дана обрано стаяло?

Таковымъ лишѣемъ, коє є два или три дана добро сачувано стаяло, могу се бубе свободно раанити, но како четвртый данъ стои, онда шкоди лишѣе, зато є болѣ да у оваковомъ случаю єданъ данъ бубе гладую, него да таково лишѣе єду; но онда мора имъ се крозь пенцеръ мало ладногъ воздуха у собу пустити, што то ньюву гладъ умалява.

102. Но кадъ бы опетъ приморани были у кишовито време лишѣе брати, шта онда треба чинити?

Таково по киши набрано лишѣе простре се на тавану, куда якій ветаръ дува на єданъ чаршавъ, ту се нѣколико пута на чаршаву лишѣе добро протресе тако, да се чаршавъ за краєве увати и добро тресе, докле сва роса са лишѣа не спадне и у чаршавъ се не упіє, и докъ се лишѣе овимъ начиномъ добро не осуши.

103. Шта треба съ лишѣемъ чинити, коє є напрашено?

Лишѣе напрашено мора се у чистой води добро опрати, и послѣ на горе изложеный начинъ добро осушити.

104. Кадъ треба сѣме свилены буба излећи?

Кадъ се почне листъ изъ пупака развѣяти, и кадъ су найвећи дудови листићи толики као новаць одъ двадесетъ пара.

105. У кое време ово бива?

Ово кодъ насъ обично првы' дана мѣсеца Маія бива, кадъ се особито на живой огради лишће развѣяти почне.

106. Заръ не бы шкодило уздржавати да се бубе мало доцнѣ излегу?

Ово уздржавати далѣ одъ десетога Маія свагда е са штетомъ скопчано.

107. А зашто то?

Зато, еръ бы онда одранъиванѣ овы буба траяло до средине мѣсеца Юлія, и онда бы смо текъ свилу скупити и продати могли кадъ већъ други польски послови приспѣду.

108. Какова е топлота нужна да се бубе изъ сѣмена излећи могу?

Топлота ова мора быти толика, колика е обично у пролѣто, кадъ већъ сун-

це починѣ добро грѣяти, то єсть одѣ 18 до 19 степена положителны Ромировы, и ова топлота мора свагда равна быти.

109. А зашто є нужно да топлота равна остане ?

Зато, да се, ако є икакo могуће све бубице у єданѣ маа изѣ сѣмена излегу.

110. Како ће се то постићи моћи ?

Ако собу трипутѣ на данѣ по мало угрѣяти дамо тако, да топлота у нѣой са топлотомѣ пролѣтномѣ одѣ прилике равна буде.

111. А зашто се ова єднака топлота тако нужно зактева ?

Зато, єрѣ велика топлота ове бубице убія, а ладноћа опетѣ нѣіове излеженѣ са свимѣ немогућнимѣ чини.

112. Колико дана требаю бубице докѣ се излежу ?

У горе наведенной топлоти излегу се шестыи, найдалѣ осмый данѣ.

113. Куда се меће сѣме да се излеже ?

Найболѣ е метути га у чисту кутію, но добро е и на еданъ табакъ чисте артіе расути га, ков га су крави савіени, да бубице измилити не могу.

114. Шта треба са сѣменомъ чинити?

Треба га често мало мешати, да сѣме свуда еднаку топлоту добіе, и да бубице еднако се излећи могу.

115. Како се излегнуте бубице одъ осталогъ сѣмена и одъ свои кожица оде-люю?

Мети скоро набрано дудово листиће на сѣме, на ков ђеду се мале бубице од-ма попети, и онда предосторожно узми лишће, пазећи да бубице сѣ прстима не угнявишъ, и мећи га заедно сѣ бубицама на опредѣлено за то мѣсто.

116. Шта при томе іоштѣ чинити имашъ?

Морамъ забележити данъ у кои су се ков бубице излегле, а тако исто и дру-гій и трецій данъ.

117. Зашто е ово бележенъ дана нужно?

То е зато нужно, да се све бубице у еданъ данъ излегнуте башка заедно на свое мѣсто метну, и послѣ непрестано одъ осталы одѣлѣне држе.

118. Шта ћешъ съ онимъ сѣменомъ учинити, изъ коегъ се ни четвртый данъ бубе не излегу?

То се свободно може бацити, еръ е оно или празно, или покварено.

119. Зашто мы бубице тако одѣлюемо?

То зато чинимо, да бы све бубице, коє су се првый, другій или и треій данъ излегле, на раванъ вѣкъ дотерати могли, то естъ тако да буду као да су се у еданъ данъ излегле.

120. А е ли то нужно?

Све бубице до равногъ вѣка дотерати веома е нужно зато, да оне све у исто време и у спаванѣ долазе, и да се у исто доба запреду, чимъ се послови при нѣювомъ држаню веома олакшаю и умале.

121. Како се могу бубице неравно излегнуте на тай еднакій вѣкъ дотерати?

То се може вѣштимъ рааненѣмъ у прва четири дана по нѣовомъ излеженю учинити.

122. Како се то чини?

Казали смо да се сваке бубице, кое су се за та три дана излегле, башка метну, артія она на кою се метну првѣй данъ излегнуте бубице, назначи се са числомъ вданъ, што значи да су то првѣй данъ излегнуте бубице. Може се и данъ у кои су се излегле додати.

123. Како се оне друге бубице бележе?

Исто тако забележе се и оне другѣй данъ излегнуте, и на особито мѣсто метуте са числомъ два, а оне кое су текъ трећѣй данъ изъ сѣмена изишле, са числомъ три.

124. Шта се садъ далъ съ бубицама ради?

Садъ узми бубице прве, и прегледай их, но недай имъ оваѣ првѣй данъ ништа више ести осимъ оногъ лишѣа, съ коимъ си нѣи на нѣово мѣсто пренео. Другѣй и трећѣй данъ свагда дай имъ у подне по вданъ путъ ново-узбраногъ лишѣа на резанце изсѣченогъ; далъ четвртѣй данъ датъ ѣешъ истимъ бубицама двапутъ ести,

т. е. у ютру после два саата дана и предъ вече на два саата. И тако ће ове бубице са числомъ првимъ означене у четири дана петъ пута раану добити.

125. Оће мо ли и са онима подъ числомъ другимъ и трећимъ исто тако поступати?

Бубице подъ числомъ другимъ првый данъ свога быћа исто тако се раане као и оне подъ числомъ првимъ, т. е. ништа више не добию осимъ оногъ лишћа съ коимъ су на свое мѣсто пренешене. Но у слѣдуюћа два дана, т. е. трећий и четвертый данъ првы бубица добию два путъ на данъ као што в горе речено свою раану. И тако ћеду и ове бубице подъ числомъ другимъ до четвертога дана петъ пута раану добити.

126. А како ће трећегъ реда бубице за два дана моћи петъ пута раану добити, да бы оне прећашнѣ постићи могле?

Бубице трећегъ рода добитъ ће истый данъ кадъ су се взегле два путъ всти, т. е. првый путъ оно лишће съ коимъ су на свое мѣсто пренешене, а другій путъ даде имъ се раана на два саата предъ вече. Слѣдуюћегъ дана, т. е. че-

твртый данъ одъ легла првы' бубица раани се ово число треће три путъ т. е. у ютру, на подне и у вече. И тако су до четвртого дана сва три рода бубица еднаку раану добила, т. е. петъ пута су раанѣне.

127. Ё ли ово художество довольно да се све бубице на еданъ вѣкъ дотераю.

Ёсте довольно, и ако одсадъ све бубице единако рааніо будешъ, видит'ѣшъ, да ћеду се све ове разногъ легла бубице у исто време одмарати, будити, кожицу скидати, заедно ћеду се у свою свилену пређу умотавати и у свое кућице затварати.

128. То мора бити веома пріятно за домаћина, кадъ му се све бубице у истый ма' запређую ?

Заиста е то веома пріятно, као што е напротивъ тога веома незгодно кадъ посо свой нееднако раде, и кадъ већъ едне преду, друге іоштъ раану траже, а треће текъ последний путъ спаваю.

129. Дакле на ово правило прилѣжно мотрити треба?

Заиста треба, и може се казати, да е ово темель цѣлогъ одранъиваня бубица, и одъ тога зависи, оѣмо ли веѣій или манъій добытакъ за нашъ трудъ имати.

130. Ако дакле ово правило при рааненю бубица у прва четири дана наблюдавамъ, могу ли послѣ бубице и измешати?

Ако знашъ за цѣло, да се никаква погрѣшка при овоме послу у она четири дана вѣе догодила, можешъ слободно твоє бубице доцнѣе и измешати, само треба свагда у напредакъ све бубице равно раанити.

131. Послѣ ова четири дана колико пута на данъ треба давати раану бубицама?

То нѣе свакадъ еднако; ерѣ рааненѣ бубица мора се по нъіовомъ вѣку управляти, и по томе колико су пута кожицу скинуле. А по разлики нъіовогъ вѣка различно се и раанити мораю.

132. На колико се дакле начина раане?

На петъ начина, по томе што се и нъіовъ вѣкъ на петъ части или оддѣленія дѣли.

133. Кои е првѣй вѣкъ свилены' бубица?

Првѣй вѣкъ е онай кои починѣ одѣ онога доба када су се изѣ сѣмена излегле и трае до првогѣ санка, или до првогѣ скиданя кожица.

134. Кои е другѣй вѣкъ?

Овай трае одѣ првога до другога сна.

135. А кои е трећѣй, четвртѣй и петѣй вѣкъ овы бубица?

Трећѣй вѣкъ починѣ одѣ другога санка и трае до трећегѣ. Четвртѣй вѣкъ трае одѣ трећегѣ до четвртога санка, а петѣй одѣ четвртога санка до петого, или онога, када се свиленомѣ прећомѣ у чаурицу затвараю.

136. У кое време долази ово спавањѣ на исте бубице?

То се савршено и на саатѣ опредѣлити не може, и зависи одѣ топлоте, одѣ обильне или оскудне раане, и вообште одѣ болѣгѣ или слабѣгѣ негованя.

137. Но то се вальда може знати, колико времена оне спаваю?

Ни то се не може управо знати колико ће саатій њіовъ санакъ траяти. Но обично првѣй санъ трае данъ и ноћъ; другій трае тридесетъ саатій; трећій четрдесетъ и осамъ саатій, а тако исто и четвртый санъ; но овај кадкадъ трае близу три дана.

138. А кои данъ скидаю свою кожицу?

У свакомъ вѣку обично седмый данъ скидаю кожицу свою, премъ да и ту бѣва, да кадкадъ пре или послѣ кожу мѣняю, што опетъ одъ раане и негованя и одъ погоде времена зависи. Но то нѣ тако важно, него само треба ии ѣднако раанити да бѣ оне све у исто време кожицу скидале.

139. Кои ѣ знакъ да желе спавати бубице?

Кадъ оће да спаваю, слѣдуюће знаке показую; неѣду ништа да ѣду; не мичу се; само се представляю, као да бѣ ии болѣтица грчевна трзала.

140. Кои знакъ показуе да ће бубице кожицу мѣняти?

Таковимъ бубицама глава набубри, и кожица њіова на глави се раздере, па он-

да се оне новомъ кожицомъ одевене изъ старе извлаче; изъ почетка биваю немирне докъ имъ се нова кожаца не осуши и не стврдне, но доцнѣ съ подигнутомъ главомъ тамо амо миле и раану траже.

141. Треба ли имъ садъ одма дати ести како раану траже?

Не треба имъ одма дати, него само онда, кадъ се већъ све бубице пробуде и мичу, еръ бы иначе опеть различитый вѣкъ добиле.

а, О негованю бубица у првоме вѣку.

142. Како ћешъ твоје бубице раанити и неговати започети?

Већъ смо горе казали како валя до четвртого дана бубице раанити, да бы оне све еднакогъ вѣка постале; и зато петый данъ кадъ већъ еднакій вѣкъ постигну, можемо ихъ почети све истимъ начиномъ раанити. Петый данъ уютру кадъ огране сунце дат' ћемо имъ младо лишће (са живога плота или са низки дрва) на резанце изсѣчено; у подне дат' ћемо имъ другій путъ, а пре заода сунца на два саата трећій путъ. Но истый овай данъ мора се и ньюво мѣсто одъ ђубрета очистити.

143. Шта валя чинити шестый дань?

Овай се дань само у ютру дае бубицама изсѣчено лишѣ, ерь оне садъ већъ почию слабо ести, збогъ тога што имъ се приближава време првога спаваня.

144. Шта се ради седмый дань?

Седмый дань, у кои скоро све бубице спаваю ништа имъ се не дае ести, него ии треба безъ свакога узнемириваню у миру оставити, ерь нѣма садъ свакій немиръ веома шкоди.

145. Треба ли имъ свакій путь много лишѣа дати?

То се казати и опредѣлити не може, ту се валя по множини бубица владати; но на то треба пазити, да бубице одвећъ често не буду намештене и да не мораю една преко друге прелазити, но да су лѣпо разреѣене.

б. Другій вѣкъ свилены бубица.

146. Како се негую бубице кадъ су прву кожицу сбациле и првый санакъ свршиле?

Како се наше бубице све пробуде и овамо онамо милити почну тражећи раа-

ну, треба ии одъ онога часа за петъ дана прилѣжно раанити, и то свакій данъ дае имъ се четири пута изрезано лишће, т. е. до подне и послѣ подне по два путъ.

147. Како треба шестый данъ съ нѣма поступати?

У овай данъ опетъ изгубе волю къ елу, и зато треба имъ дати истина четири пута ести, но много по манѣ, и то дае имъ се сада цѣло лишће, да бы се съ нѣме кадъ се на исто попну на друго много пространіе и чисто мѣсто пренести могле; и да се старо нѣово мѣсто одъ ђубрета очистити може.

148. Шта се далѣ съ нѣма чини?

Већъ шестый данъ починю бубице спавати, зато слѣдуюћій седмый данъ ништа имъ се не дае ести, него се оставе да на миру спавати и кожицу сбацити могу.

в, Трекій вѣкъ свилены бубица.

149. Кадъ се пробуде бубице пошто су другу кожицу скинуле, шта валя радити?

Тако исто као што смо и у другоме вѣку изложили треба съ нѣма поступа-

ти, само седмый и осмый данъ не треба имъ ништа давати вѣсти, еръ ѣе садъ за ова два дана спавати, и кожицу меняти.

г, Четвѣртый вѣкъ свилены бубица.

150. Како се у овомъ вѣку съ бубицама поступа?

Опетъ исто тако као и у предидуѣемъ, съ тимъ само додаткомъ, да садъ веѣъ бубице, коѣ су прилично нарастле, много више и раане потребую, и зато како видимо да су брзо свою раану потрошиле, одма имъ опетъ нову раану дати треба, но поманѣ.

151. Треба ли ии дакле садъ свакий данъ на истый начинъ раанити?

То се разумѣва, да и садъ послѣ треѣегъ санка, као и пре послѣ свакогъ меняня кожице првый данъ маю волю имаю къ влу, но слѣдуюѣи' дана сотимъ веѣу.

152. Кадъ имъ треба креветъ чистити послѣ треѣегъ санка?

Найзгоднѣе в време зато другий и треѣий данъ, и сада треба имъ читаве границе съ лишѣемъ давати да бы се тако згодно са овима на чисто мѣсто премѣ-

стити могле; но садъ опетъ простран-
ніе мѣсто мораю добити, како бы се
слободніе мицати и тако болъ растити
могле, и како не бы една другой при
елу сметале.

153. Кои данъ ѣду садъ заспати?

Нѣке бубице и садъ већъ седмый
данъ починю спавати, и зато не треба
имъ ни овай, ни осмый, ни деветый данъ
ништа дати ести, ерь ово спаванъ четвр-
то готово три дана трае.

д, Петый вѣкъ свилены бубица.

**154. Послѣ четвртогоъ меняня кожи-
це шта намъ валя съ бубама чинити?**

Како наше бубице последний путь
кожицу промену, валя намъ знати, да
садъ слѣдуе найглавніе време ньювогъ
рааненя, тако, да ако ии у томе времену
добро и вѣрно неговали будемо, исто та-
ко ѣду намъ и богато трудъ нашъ сви-
ломъ наградити. На противъ, ако ии не-
брежльиво будемо раанили, мало ѣду
намъ и свиле дати.

**155. Дакле садъ ии валя прилѣжно
раанити?**

У овоме вѣку су свилене бубе најпрождрљивије, и зато њима сада са добримъ и jakimъ листомъ раанити морашъ ако много и добре свиле добити желишъ.

156. Колико путій треба имъ првѣй данъ послѣ четвртогъ санка лишће давати?

Првѣй данъ доста в четири пута, но у слѣдуюће дане нека непрестанно имаю скоро набраногъ лишћа, и то изобилно, а са најнчи и највећи дрва, које треба за овај вѣкъ буба оставити.

157. Не бы ли добро было и ноћу дати имъ всти?

Баремъ на ноћ или позно у вече толико имъ треба дати, да имъ доста буде до ютра, а у ютру треба са зоромъ уранити да имъ се на ново раана даде. Но многи држе, да при свећи није добро бубе раанити и да имъ то шкоди.

158. У овомъ вѣку треба ће заръ често кревете одъ ђубрета и одъ петеляка чистити?

У овомъ вѣку свакој другій данъ мораю се њиови кревети чистити, пенцери

собни често отварати, исто тако и врата; ерѣ ово чишћенѣ воздуха веома е за нѣи здраво и укрепљава ии, те тако исто као и обична раана много приноси томе, да добру свилу даду.

159 Има ли какова справа, съ коіомъ бы се премѣштанѣ буба олакшати могло?

Да бы мы бубе лако съ едногѣ мѣста на друго пренети и кревете нѣиове, кои се у овомѣ вѣку брзо многимѣ ѣубретомѣ и петелькама напуне, очистити могли, треба начинити мреже одѣ дебелога конца, кои е за четвороуголна исто тако велика као што е креветѣ превезанѣ. Мреже ове тако су редке, да бубе крозѣ нѣи лако проѣи могу, али лишѣе да пропасти крозѣ нѣи не може.

160. Како се прави та мрежа?

Узму се четири штапа одѣ кои су два са стране дужа, а два краѣа, и прикую се ексерима тако да четвороуголно ѣерчиво сачиняваю. Садѣ се уздужѣ одѣ едногѣ края до другогѣ преко цѣлогѣ ѣерчива повуку конци и вежу се за ѣерчива тако, да еданѣ конацѣ одѣ другога на еданѣ палацѣ отстон. Послѣ се тако исто и

попреко концы вежу како да на свака три палца еданъ пречный конацъ дође.

161. Како се садъ ова мрежа употре-
блява ?

Оваковы мрежа треба нѣколико има-
ти кадъ оѹемо да бубе съ едногъ кревета
премѣстимо. Метне се ова мрежа одоз-
го на креветъ, на комъ су бубе већъ ско-
ро сво лишѣ изле и поспе се по мрежи
лишѣ; како осете бубе, оне ће све съ
кревета крозъ мрежу прећи на лишѣ, и
тако кадъ увидимо да су све прешле,
одигнути валя мрежу заедно съ бубама
са оногъ нечистогъ кревета, кои се по-
слѣ брзо очистити може.

162. А в ли вредно овакове мреже
имати ?

Мреже ове при држаню буба веома
су полезне, ерѣ съ нѣима може човекъ
све бубе съ едногъ кревета у еданъ ма'
на друго чисто мѣсто пренети, и заедно
съ лишѣемъ на то исто мѣсто постави-
ти, кое бы иначе морао листъ по листъ
покупити и на другій креветъ съ бубама
преносити. Зато, особито ко много сви-
ле произвести жели, безъ овы мрежа
никако неће цѣль постићи, ерѣ са ова-

кимъ мрежама двоица више могу учинити, него десеторица безъ нѣи.

163. Шта треба другій данъ и слѣдуюћи дана у овомъ последнѣмъ вѣку око буба чинити?

Свакій данъ све докъ се годъ не промену и докъ се у свилу не завію, морамо се старати да довольну и здраву раану имаю, врата и пенцере скоро не престано морамо отворене држати, осимъ ако бы време влажно было; но ако бы више дана непрестанно киша падала тако, да не бы могуће было суву раану набавити, и онда треба на кратко време врата отворати, да бы тако ладанъ воздухъ прождрљивость буба зауставію.

164. Кои данъ почию бубе свилу чаурицу прести?

Обично седмый данъ овогъ вѣка, и за овај данъ нужно є да већ имамо мѣсто приправљено, гдѣ ћеду оне згодно свилу прести моћи.

165. Како се ово мѣсто приуготовљава?

Узме се свакояко суво пруће на пр. гранчице одъ брезовине, дуда и так. далѣ

и различито изпрекрштено меће се на кревете тако, да се бубе међу то пруће пеняти могу. При томъ мора се пазити, да се ово пруће лако покренути не може, връ бы то бубе при преденю веома збунило.

166. Како се може познати, да су бубе већъ зреле, и да се желе у чаурице завити?

Може се познати прво по томе, кадъ оне премда су дотле веома прождрљиве биле, сасвимъ престану ести; друго, што су садъ веома немирне и све еднако главомъ овамо онамо машу, као да згодно мѣсто за свой посо траже.

167. Има ли іоштъ вакавъ знакъ?

Трећій знакъ е тай, што бубе постану особито на трбуву бѣле и жућкасте и чисто као прозрачне, и виде се власи свилене изъ уста нѣовы да извирую.

168. Како ій треба међу оне приуготовлѣне гранчице премѣстити?

Треба ій заедно съ лишћемъ, на комъ се налазе, узети и међу гранчице

премѣстити, но оне, кое іоштѣ добро
ѣду, треба оставити и текѣ послѣ кадѣ
престану ждерати, и нѣи такоѣерѣ меѣу
гранчице премѣстити.

169. Шта далѣ треба чинити?

Кадѣ смо овамо предосторожно до-
ста буба на ѣданѣ креветѣ меѣу гран-
чице пренели, треба іи съ нѣкимѣ чар-
шавомѣ или платномѣ одѣ свѣтлости за-
клонити и на миру оставити.

170. Шта треба чинити докѣ се бу-
бе у чаурице завіаю?

Треба іи чрезѣ шесть дана на миру
оставити, да оне свой посао свршити
могу.

171. Шта се далѣ чини?

Седмый данѣ скину се чаршави и
покривала, но чаурице іоштѣ се баремѣ
два дана на мѣсту оставе, да бы се до-
бро осушити и стврднути могле. Послѣ
обычно осмый данѣ скидаю се чаурице,
но пре тога скинути іи, было бы имѣ
шкодливо.

172. Како ѣешѣ познати да се безѣ
штете чаурице поскидати могу?

То се познае по томе, да ако малко потресешъ оне гранчице, на коима чаурице висе, чаурице ће изнутра куцкати, кое показуе, да в буба већъ радити престала.

173. Треба ли ове чаурице све помѣшати?

Не треба, него треба оне кое су лѣпе, крупне и тврде башка, а оне кое су мекане и лошіе опетъ башка одвоити.

174. А зашто?

Ерѣ се оне крупне скуплѣ плаћаю, него кадъ су съ лошіима помѣшане.*)

175. Шта валя далѣ са чаурицама чинити?

Овакове готове чаурице треба што пре продати, нити треба са тимъ одлагати, ерѣ бы буба чаурицу прогризла и тако бы намъ свилу покварила.

*) Одъ оны већи чаурица иде одъ прилике 675 на оку, а одъ мањи 1000 и до 1150, кое при одвіянню велику разлику чини.

176. А заръ за прогрижене чаурице ништа не даю?

Даю и за нѣи нѣшто мало, но то не чини ни четврту часть одъ онога што се за добре и цѣле плаћа, осимъ тога постану и веома лаке кадъ бубе изъ нѣи изиђу.

177. А кои данъ обично буба чаурицу прогризе?

Обично буба то чини осмый данъ пошто се е већ савршено завила.

178. Кадъ то тако брзо бива, шта да чинимо, ако не бы могли одма чаурице продати?

Морамо предупредити да буба не изиђе, и то на два начина бива, или морамо чаурице вреломъ водомъ опарити, или у врућу пећку метути ии, да се бубе удаве.

179. А кои е начинъ больй?

Овай другй е больй и обичнй.

180. Како се то ради?

Кадъ се пеѣка зажари, извади се пепео и жеравица изъ пеѣке, и онда се пружи гола рука у пеѣку, коя ако се безъ бола може одржати, показуе, да в пеѣка угреяна као што треба; тако исто могу се бубе меѣати у пеѣке кадъ се лѣбъ извади.

181. Како се чаурице у пеѣку меѣу?

Меѣу се у плитке котарице и туре се у пеѣку, па се ту држе за еданъ саатъ докъ се шуштанѣ буба у чаурицама савимъ не утиша.

182. Како се може сазнати да су бубе у чаурицама заиста мртве?

Узме се една чаурица и разреже се општримъ ножиѣемъ на вр'у, извади се буба изъ нѣ, и ако в ова мртва, онда су и све друге подавлѣне.

183. Шта се далѣ съ чаурицама ради?

Кадъ се чаурице изъ пеѣке изваде, треба ии у чаршавъ завезати да се бубе, ков бы юштѣ живе были угуше, и свила да мекша постане, а послѣ нѣ-

когъ времена треба ии на сувомъ мѣ-
сту разстрти гдѣ нема мишева, и за тымъ
тражити купца да ии продамо, или да сами
свилу развѣмо.

184. Шта да чини онай, кой бы
желіо самъ сѣме одъ свилены буба ува-
тити ?

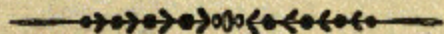
Тай нека избере пре него што чау-
рице у пеѣку тури, найкрупнѣе и найтвр-
ѣе чаурице, и нека ии на платну или на
артіи остави, бубе ѣе изъ чаурица изи-
ѣи, паритѣе се и носитѣе яйца, коя ѣе
се за платно, или за артію прилепити,
и тако се може артія заедно са сѣме-
номъ на суво и ладно мѣсто до иду-
ѣегъ пролѣта оставити, а са платна мо-
же се сѣме са тупимъ ножиѣемъ са-
стругати и у чашу метути, коя отворе-
на валя да буде до идуѣегъ пролѣта.

ЗАКЛЮЧЕНІЕ.

Тако драгій роде! са овимъ лакимъ
посломъ, кои за тако кратко време трае,
можешъ ты лѣпы пара заслужити и не
само твоє, него и цѣлога отечества ста-
нѣ узвисити. Зашто ты не бы могао
петъ драма сѣмена одъ свилены буба

узети, и кадъ се бубе излегу, ове, као што самъ ти причао, одранити и чаурице продати? Одъ петъ драма сѣмена обично добио бы 20 ока чаурица, оку чаурица лако ћешъ продати (да речемъ најнижу цѣну) по талирѣ; дакле ево ти лѣпе награде одъ 20 талира за малый посао, кои и сама дѣца и челядъ урадити могу. Е кадъ бы садъ свака кућа само по толико свилены буба одранила, како бы се благостанѣ отечества нашегъ узвисило, и колико бы милиона талира одъ туда у отечество дошло? И зашто не бы баръ нѣколико милиона талира одъ ове раднѣ у Србию улазило, кадъ у Италији Ломбардѣйско Венеціанско кралѣвство преко 16 милиона талира сваке године за свилу добија? А осимъ нѣга колико има предѣла у Европи и Азији, кои благостанѣ свое свилодѣлю приписати имаю. Наше отечество има тако благо поднебіе, тако красну за дудове землю, да бы се овде дудови подранивати и свилене бубе веома лако неговати могле. И ево ти и одъ стране Правительства помоћи къ овой обштеполезной раднѣ: кодъ Началничества твога Окружногъ, гдѣ се дудови подранию, можешъ разсадница дудовы' добити за бадава колико ти е потребно, па узми брата за ту радню колико ѿи посадити можешъ

па іи разсади, и кадъ іи подранишъ а ты
почни бубѣ раанити по овомъ правилу,
па ћешъ безъ свакога зноя и труда доћи
до пара, кое досадъ добити ниси прили-
ку имао, а Правителство ће се постара-
ти, како ћешъ ты у окружной вароши
чаурице одъ свилены буба продати.

Ваше письмо в том же порядке
будет доставлено по адресу
на Ваше имя. Если же
до нас не поступит
вашего письма, а
мы, как всегда, мы
будем рады видеть
ваше письмо.

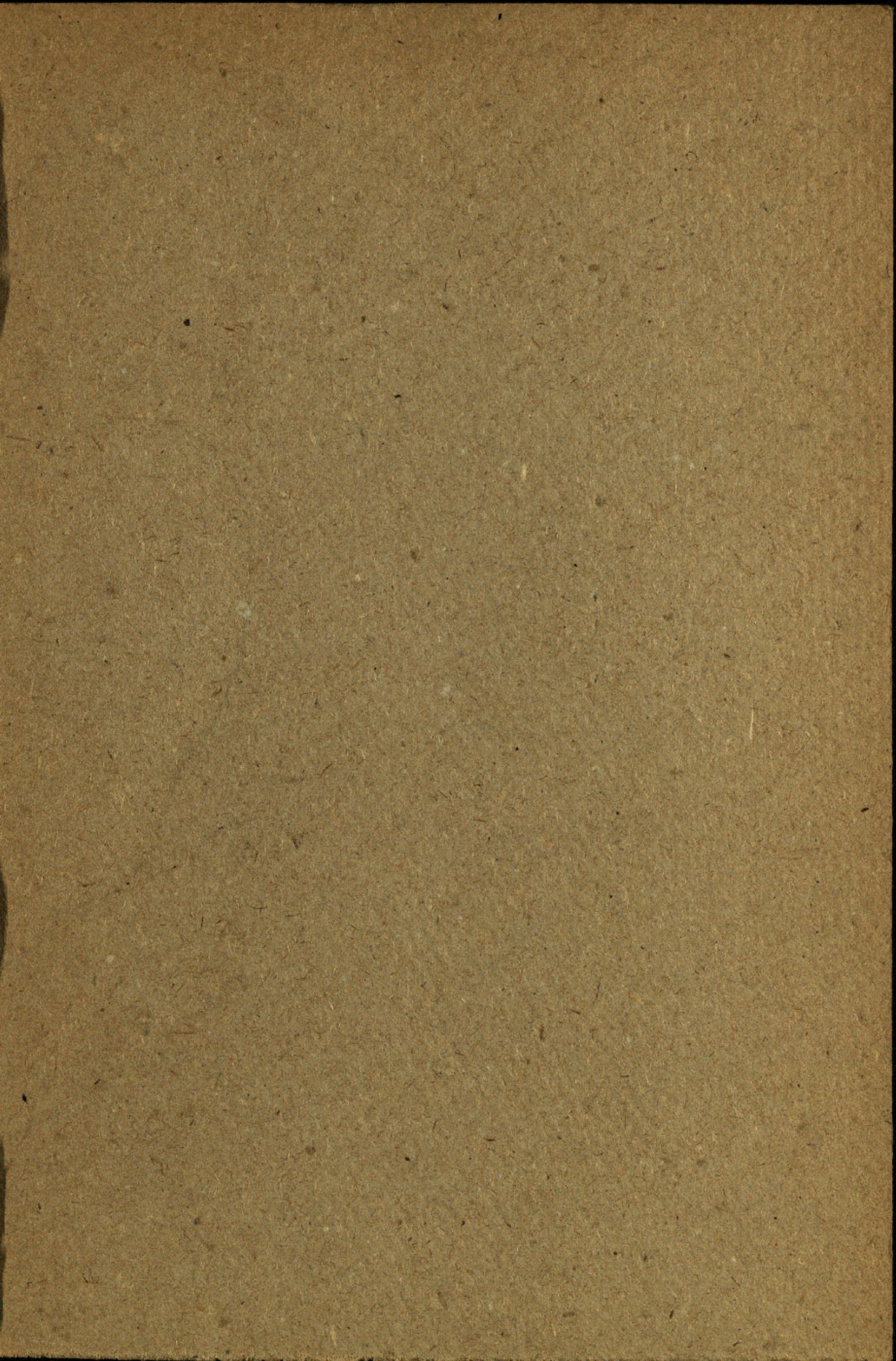

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P19CpII 99201

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P19Cp II 992.1